

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Нарын холээ Сове
Дээди Сөвөдийн Президи
Даргазы М. МЕН
Дээди Сөвөдийн Президи
Секретары Н. Б

ӨӨРЕДИЛГЕНИ ҮЕНИҢ НЕГЕЛДЕЗИНГЕ ДУУШТУРЕР

Б Е Д И К ХАРЫСАЛГА-БИЛЕ

«Партия өөрөдигениң СЭКП-ниң XXVI съездининг шийитирлеринге дүштүр улам ыңай сайыраңгайымдар дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын ууртууга болдурган, чер-черде партия организацияларын, партиялар политикти болгаш экономика өөрөдигениң шийитирлерин экижидер талазы-биле өзөш өзес амылдарын кылган чоруктуур турар. Эки организациялар тургускан политикти өөрөдиге бүгү кижизинде амылдың шийитирлерин экижидер, күш-ажылы коллективтерге чогаалдыкчы-биле амылдарын, эки микроклиматты тургузарын аргаларын берип, кижилерин амылдарга ийе-кейлер чоруктуур дээрн билдингир.

«Бистин политикти чыры-дымышкынның, массалык политикти өөрөдигениң четкининг амылдың стилин эскерттир» улут ролду ойнар ужурул. Чүңүң-даа мурунда ужу элдер, «бу барылаа-лаар чоруктай, ол-бо нийти чүдүлери ала-ла тутай, амылдарын хоорук (доктаалды алдында) азы сазында-аа мурунунда» чоруктар чарлар терек. Политикти өөрөдигениң уткузы болза, кижизин бо хунирлерин бистин бо хунирлерин политикти хандыр билген турарында, ап турар билгилерин практикка ажылап билгилерин, бодунуң хүлээлгени эки билген турарында болгаш ону терек кырында ык хүлээлгени турарында болур» — деп, СЭКП ТК-ның июль (1983 ч.) Пленуму демделгез.

болурун чедип амырын негес турар. Политикти болгаш экономика өөрөдигениң чорударының стилин чаартыры — оң шал халдакчы шийитир улам сайыраңгайымдары. Ол дээрде диннакчыларын партияның политикти шутурун амылдарга ботландыра дээр хууда бек халдакчы амылдарын, коммунист ийе-кейлерин шийити дээр ка-жылаа, кая-даа тургускан дээр негес турар.

«Сүт-Хөл» совхозтуң дирекция болгаш паркомун политикти болгаш экономика өөрөдигениң нон ортузунга организаста чорудалар, ол негелдерге дүштүр амылдарын бэр аргаларын амылдарын үндөсүнн, эртемниң коммунизмин, СЭКП-ниң аграр политиканың, комсомол өөрөдигениң, экономикти өөрөдигениң база коммунист күш-ажыл школаларында бо чылын эртен чылымдан хой диннакчылар хара туттуңган. Өөрөдиге чылын баштайгы кижизин чер-черлерде организастыг эрткин. Чижээ, малчын бригадаларда, сүт-бараан фермаларында, тууду-жулар, механизаторлар, чолаачылар, ногаажылар ортузуна «Камнагалар» болуру — ком-

мунист мөө-шыйар, «СССР-ниң Аш-чөм программасы», «Коллективти бот-орулга-чарылга аргазы» деп курстар-ның кичээлдерин бо чылын уламчылап өөрөдиге, боттары-ның практикти амыл-амыды-ралы-биле холбоп чоруп турар.

Ыңаа хой аш-чөм школаларын четкээшкенин ший тургузуп, пропагандист кадрларын шийип амыл-амыды-ламыр өзес терек деп чүбө билдингир. Совхозтуң паркомун диннакчыларын эртем-билини, мергежени, хал-назын бари-маалал көрүп турган. Бо хунирде өөрөдигениң бүгү хунирлеринг школаларында 30 ажыг пропаган-дист хара туттуңган, олар-ның 80 ажыг хуузу ортумак болгаш дээрн эртемниң комму-нистер. Пропагандисттерниң хой кезип үш чылдан ажыг стажтиг, ортумак азынорун ууртукчулар, бот-тарының сорулгазы, кижилер-биле амылдарын дуржул-газын билер кижилер.

Бо өөрөдиге чылымда болгаш моон мурунда-да чылдарга пропагандист, политинформа-торлар, лекторлар ортузуна семинарлар док т а а м ал

Манай Самдановна Мон-гуш Сүт-Хөл районун Ка-ра-Чыраа суурунга башка-лап амылдарга чээрби чыл ашкан. Ол районда база бир арга-дуржулгалык башка-М. Монгуштуң «штаттан дашкаар» бекки даалганы база бар. Ол — пропаганда, Манай Сам-дановна партияны даалга-ны бекки харысалга-биле хүлээлгени турар.

Ол «СЭКП-ниң шийта-болгаш даштыкы политик-аның чутула айттырлар» деп курсту башкалап, кичээлдерин ажитыг, солун, диннакчыларга бууралдыг амылдарын чиктерге дааны эрткир турар. Манай Самдановна амыл-ны бир озагай чутула болза, оң бодунуң диннакчылар-ын эки билгилеринде. Ол диннакчыларын хал-назын, кылган турар амыл-ны, курттаа турар байда-ны, селкел-хөмүк, өскө кижилерге чараларында эки билер. Ол чорук кичээл бурун кайчар тургузуп амылдары, кымга, кайдыг айттыр салыңган, кай-дыг озагай бээрине дууа болуп, диннакчыларын со-нуургалын чарлап алың-ка ийг берип турар.

Дуржулгалыг пропаган-дист М. Монгуш бодунуң диннакчыларын марксис-ти-ленинниң мөө-шыйири, коммунист бүтүрелди хой-аирал, мурунчыларын дуржулгалын хойге тар-дыр, хүнүн чутула сорул-газын кижизин бүтүрелди чедир, беш чылын план-ныг даалгаларын чедип-киниг хүлээлгенин хе-рени боттуп салдыр кий-рер сорулгазын полит-өөрөдигени өлчө уландыр тургузуп турар. Чамдык пропаганда кичээлди бууралга курдаларын ий-каш эрткир таварыгалар бар. Манай Самдановна ону амылдарга холбоп, көргүзүп материалдарын ажитып турар.

Салбыра мурунчыл кижилер хой-Чижээ, Серго Светловтуң бот-орулга-чарылгалыг кукуруза-чары-азын бо чылын 310 га черден кукурузаның ча-гай дүжүдүн алган. Олар бир гада-нда 214 центнер дүжүт алган, анынчын-ка ажыг күлүскөн. Про-паганда башка Манай Самдановна Монгуш дин-накчыларын оң чедип-кинигге база өөрүп чоруту-рун ажитыг дуржулгалыг ийг тардыры — про-паганда кижини база бир хүлээлгени болгаш.

В. ООЛЧУКАЯ.

Мен «Сүт-Хөл» совхозта то-даргай экономикашкы школаларда ам тос чыл улаштыр пропаганда турар мен. Бо школада бо өөрөдиге чылым-да шуту 28 диннакчы хара туттуңган. Оларын хой нуруу-ру — совхозтуң специалист-тер. Бо өөрөдиге чылы бисте эр-кен өөрөдиге чылы шыкшан организастыг элгезин. Диннак-чылар кичээл бурунган хой белекенин, ийе-кейлер кижизин турарлар. Өөрөдигени бир кол негелден — теорияны практикка-биле холбоору бол-гай. Ыңаа хой кичээлдерге бот-орулга-чарылгалыг брига-даларын организастаарын, бухараларын болгаш күш-ажылыг савыла-чурмурун,

ажылыг шийи организастаары-нын, оң төлөсүн айттырларын чорутууга, ону тодаргай чиктерге көргүзүп турар бис.

Ол чорук диннакчыларын кичээлдерин хара тууду, олар-нын улам сонуургалын турар. Кичээлди солун эрткир дээр, азын бек белекенин апар. Теория айттырны практикка-биле, хой бүтүрүп амылдары-биле холбоору боту дин-накчылар ийе-кейлер кижизин албай деп савып турар бис. Ыңаа хой диннакчыларга айттырларын үлөп, номчуур

база, кижизин бүтүрүп селкел-савылыгга бир-ле иста ар-тырган боор деп боллар мен. Кичээл бурунган солун, дин-накчыларга ажитыг кылдыр эрткирлер пропагандист кижизин кичээлге белекенин алы-рында кол амаарлар деп чүбө билдингир. Пропаганда кижизин диннакчыларын чаа-чаа күш-ажылыг чедип-кинигге хой-аирал кийрер, бэр чектер-ниң ажыг эрткирлер орутканын айттыр, оларын амылдарга ийе-кейлер чоруп кудур ужурул. Ол мези партияны хүлээлгени.

Б. МОНГУШ, пропаганда.

К. У. ЧЕРНЕНКОНУҢ БОЛГАР НОМЧУКЧУЛАРГА ЧАГААЗЫ

СОФИЯ. (СЭТА). СЭКП

ТК-ның Чингиз секретари, ССРЭ-ниң Дээш Советинин Президиумун Даргазы К. У. Черненкоун чутгаларын бол-гаш чүдүлери Болгарияның Коммунист партияның «Партизат» ном чүдүрер чө-ри «Чон болгаш партия бир эл-селин» деп элгиз кылдыр болгаш дил кырыга пар-даан.

К. У. Черненкоун болгар номчулукчуга чагазын ном-чун элгизе пардаан, мыла чутгалар турары болга:

Мези чүдүлери болгаш чутгаларын чылымда ном кылдыр пардаарын дочу кийриде эге «Партизат» дугайында «Партизат» дугайында улут күлээлгенин биле хүлээлгени тур мен.

Чылымда номда кирген ма-териалдарын кол болгаш каттыштырган теманы — СЭКП-ниң амыг үе-чаадаа политиканы. Ол дээр — сай-ыраңгай социализминг үе-чаады-дыр. Бистин шийтале-

линиг чурттан эрткир турары төгүлүт үе-чаадын ийе-кейлер тодаргаларын теоретикти болгаш практикти улут ужу-дузгалыг деп санап турар бис.

Интеле-биле чутгаларга, херекти байлаа мынган. Улут Октябрь тилгиз сөүл-де эркен үеде бистин чурту-рус социализм тургузуш-кунга бурунчап шыкшан ба-зыны кылган. Чаа интелед тургузушкунга совет улус-туң төгүлүт тилгилерин со-циал-экономика, политикти амылдарын, чыгыс өс-би-ле чутгаларга, бүгү интелед практиканың социализмге дүшкөн коллективти үндө-сүннери бодыткан. Ол дээр-ге, бистин күчүлүг экономика-ныг өзүп тургустыгын, чоңун чагай чорутуу-рун дүрүлгени, социализмге де-мократия калба-биле хөгжө-дү, совет культура чектелген, чурттуң бүгү нациялар бол-гаш улустары акы-дуума ча-гыс эйге сырып каттышкан үндөсүн-дир. Интелед деп-чигелерин аймак төгүлүт де-мелде чок улут чаа-лап алышкыларын дугайында чутга болуп турар-дыр. Ын-чалзажок чедип алдынган чүдүлери бистин партияныг төлөтүн-биле үлөп көрө-шкан, шийитирелтигизин айт-тырларын, ажып эртимизин бергелерин эскерип бары-шыдаа. Ындыг айттырлар,

бергелер болгаш чептер бисте өзөш өзес. Ыңаа хой социализм дугайында дээр, эй-не чагай болгаларга, би-лишкенин бистин амыл-ралыгын бүгү талааларын бүгү дүштүрер талаа-зын, улусна күженишкенин амылдарын негетинип турар. Бистин социализм инти-ленин сайыраңгайымдары талаа-зын амылдары амыг үе-де улусна ханылап, кал-барып турар бис. Чогу-на ол амыл бистин партияныг амыл-чорудууларын, совет кижилерин амыг болгаш чооку келер үеде тургузу-чу күш-ажылыны алыс ута-шыны болуп турар. Төгү-лүт ол бүгү үе-чаады сай-ыраңгай социализминг үе-чаады деп тодаргалар турар бис.

СЭКП-ниң Совет курунени ленинни даштыкы политиканы чөр кырыга тайбышын кам-галар болгаш бижылгалар дугайында савыг салышкын-ны билер. Терморолут халаты болдурбас болгаш ССРЭ-ниң база оң элгизел-челеринин аймак чок чоруп бууралдыг хандыр дээр бистин партияныг делегитин амыг нарын, дүштүрүп бай-далынн үеде боудунда ха-маарышкан бүгү-ле чүдүлери кылган турар.

Совет даштыкы политиканы программалыг улааныш-кынары, тодаргай инити-валары-биле, сайыраңгай со-

циализм болгазыраңгай-жы-дарын хой талаа-зын бол-гаш нарын проблематиканы-биле хандыр тавыраңгай бо чылымда ном болгар номчул-куларга дуузаларын, инити-вал совет кижилерин амыг үеде амылдарын, бурунчап чүт-күлери болгаш савыг сал-ышкыларын улам хандыр билер алыс талаа-зын олар-га дуузаларын кузур бодан ийк мен. Бистин улустары-ныг ийе-политикти улам ыңайгы сырып каттышкын-ныга, оларын нарышкан бижылгаларына оң-биле бо ном наптыг болуп, бистин улустарыныг ол нарышкан чус чыл бурунчап төртүгүн болгаш хосталга дээр, соци-ализм дээр демелгес бижы-кан.

Совет Эвелеи болгаш Бол-гария Улус Республика Акы-дуума өскө-даа чурттар-биле кады чаа интелед тургу-зуп оруткан бурунчап турар. Олар Экономикашкы Дууза-жыг Чөүлөдиге болгаш Варшава Керээшкенин органи-зацияныг ийе-кейлер кады амылдарын турар, интелед амылдарын бүгү-ле алыр-ларынга нарышкан сырып халышкыларын оларын кат-тыштыр турар. Угаан-бо-долдыг үлөп чүдүлери чачыл болган солугузы Сыйла болгаш чагай үр-түлөдиге. Комосту тай-бын шийтээр шыкшан, бис-тин кады амылдарыныг

Социализм революциян 40 чылын бо чылын демел-гез болгаш улус болгаш он Коммунист партияныг соци-ализминг интернационал дуржулгалыгын инти эртки-рингенин дүрүм даураа чоргаларын турар. Төгү та-лаа-зын чаа, коммунист формацияны тургузганын дүрүм даураа инти чүдүлери болгаш национал озагай чүдүлери туудуш кылдыр хол-барышкыларын дээрн ол дур-жулга баянкат турар.

Шийгаратыг ужу-дузгалы болушкун — ЭДЧ-нин кел-гелде Экономикашкы чөүлө-хуралы бо чылымда номада Москвага болган. Оң бир эл-

селинги хүлээл алган ший-тирлер акы-дуума чурттар-ныг социал-экономикашкы улам ыңайгы хөгжүлгезин, амыл-агы кады амылдарыныг ин-тернационал шийи талаа-зын чаа үе-чаадын калбар-тырыга инитиг болуп. Тай-быны болгаш тайбын кожа-хөлбө дотунашкыны, бүгү чурттарын болгаш улустар-нын аразында деп эрткир, бот-боттарыга ажитыг халы-заларын үндөсүннери бижылгаларына ол шийтирлер улут салышкын болуп турар.

Улусу болгарияны даш-тыкы политикти ийе-кейлер шутуун совет кижилер бе-ли-биле үлөп турар. Совет-болгария нарыл Балканыга тайбыны бижылгаларына, Ев-ропада инти политикти бай-дала амылдарын чутула фактор болуп турар. Ол на-йрал болза боо-чепсекти элдер бодурунни, дайын белекел-лини, күрүнне терроризмин болгаш күчүлүшкенин импе-риалист политиканыг улут социализмг күрүлелерин дем каттышкыларын тайбын-га мык улаанышкыларын бу-зулук туудуш кээр болуп турар.

Силерге тайбыны, ас-ке-жикти, чагай чорукту, соци-ализм тургузушкуну, улут херекти чаа-чаа челишкени-рин кузурин чопээр көр-үрүп, эртим болгаш эштер болгаш өлүктөр!

болуп турар деп, солунуң мурунчу чүдүлде бижээн.

ОНИКОСИ. Чуртта куш-тары камгаларын күштөдир-тер талаа-зын хемчегер дугайында шийтирлер Кипри-ни чааа хүлээл алган. Соутү күш-тары болган күтүп көшкө куштар Кипр ортулукка кээр доктаа, а оон дараа-зында Африканың чыгыш турарын-ге кыш эрткирлер-биле чоруп турар. Часкы үеде хой куштар ортулукка база кээр, азын даштыкын алган, соутү күш-туртарыныг ужу чоруп турар. Четкилерин дууза-биле чүгө эркен чылын беш ий миллион куштарын узуткан. Куштарын ыңчар узутканын болдурбас чорудуу-биле чаа-а чорутур хемчегерин ап турар.

ОТКОНО. Бойдус камга-лар талаа-зын япон чөүл-елдиң 5-ий конференция ол та-арыштыр шийтирлер талаа-зын биле делегит конференцияны чымылдарын ийе-кейлер даш-тыкы турар дугайын Иорда-нияны халын Хусейн ме-делгиз. Каттышкан Нациялар Организацияныг хайгаралы-биле чымылдар ыңайг конференцияга сонуургалдыг бүгү талаар, оларын ара-зында Палестинаны Хостар Организация хийишкен турар ужуруг деп, Лондода чутга-зынга ол демделгез.

Араб чурттарга улаа тер-гилдеди чедип алыр дээр Тель-Авивтиң элгизелгени бол-ган дайлырлык политиканы Иорданияны удуруткучу бу-руу шыккан.

(СЭТА).

Хой кижизин күмү негетинер амылдарын механизастары — Кампучия Улус Рес-публикашкы көдөз амыл-агыг хөгжүл-генин кол улаанышкыны. Рис, хөвөн, нукуруза өстүрер улут амыл-агыларын Совет Эвелеинин детимчези-биле Кампу-чига тургузуп, оларын амыг үениң тех-ника-зын механизастаан.

ССРЭ-ден чорудуп берген хой тран-спор-тарын чурттуң тарыга шөлдеринде на-

баа-биле амылгал турар. Механизатор ка-дарларын белектээр курстарын совет спе-циалистерниң дууза-биле республикада амыткан, транпортарын болгаш көдөз амыл-агынын өскө-даа техника-зын хан-дыр төлөткөн тургускан.

ЧУРУНКА. ССРЭ-ден чорудуп берген чаа тракторлар. Т. КАЛАШНИКОВТУҢ Фотозы. (СЭТА).

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

О ГАМБУРГ. «Ноганнар» партияныг элгизелгиз сөздө-ни Гамбургта ажитыгын Социал-демократтыг партия биле «Ноганнар» партияны каттышкан алган. Германияның Федеративт Респу-бликаның парламентинин оппо-зиция бөүтүн тургузуп турар. Беш чыл бурунчап тургусты-ган «Ноганнар» партияны Бармын Германияның поли-тикти амылдарында элгиз бижыг тургустарын элгиз ал-ган. Бармын Германияның демократияныг америк яролуг чара ракеталарын тургузуп ту-рурыга улаа ол партияныг демелгес оң ат-аларын кө-дүрөн. ГФР-ниң болгаш даш-тыкы монополиялар чурт-ту агарын хийишкенин, бойдусту үргеден турарынга улаа демелден «Ноганнар» партияны база чорудуу турар.

О СТОКГОЛЬМ. Швеция-ның чөөн үлгүлгиз партияны — коммунистер партияны, оон то органы Арбетартиден-но дагы солун тайбыны хан-дырыныг, чепселенишкенин бүгү-ини дүштүрер чедип алыныгы улааныг күжениш-кенин калбарып турар. Чөр кырында келергей хой кижизин менделгиз яролуг чепсек амыг чөүлө кижизин төлөргелгени улут кижизин болуп турар, ыңаа хой яролуг даштыкын кижизин-ныг улаа демелгес амыг үениң эң чутула сорулгазы

болуп турар деп, солунуң мурунчу чүдүлде бижээн.

Иорданияның удуруткучу бу-руу шыккан.

ОНИКОСИ. Чуртта куш-тары камгаларын күштөдир-тер талаа-зын хемчегер дугайында шийтирлер Кипри-ни чааа хүлээл алган. Соутү күш-тары болган күтүп көшкө куштар Кипр ортулукка кээр доктаа, а оон дараа-зында Африканың чыгыш турарын-ге кыш эрткирлер-биле чоруп турар. Часкы үеде хой куштар ортулукка база кээр, азын даштыкын алган, соутү күш-туртарыныг ужу чоруп турар. Четкилерин дууза-биле чүгө эркен чылын беш ий миллион куштарын узуткан. Куштарын ыңчар узутканын болдурбас чорудуу-биле чаа-а чорутур хемчегерин ап турар.

ОТКОНО. Бойдус камга-лар талаа-зын япон чөүл-елдиң 5-ий конференция ол та-арыштыр шийтирлер талаа-зын биле делегит конференцияны чымылдарын ийе-кейлер даш-тыкы турар дугайын Иорда-нияны халын Хусейн ме-делгиз. Каттышкан Нациялар Организацияныг хайгаралы-биле чымылдар ыңайг конференцияга сонуургалдыг бүгү талаар, оларын ара-зында Палестинаны Хостар Организация хийишкен турар ужуруг деп, Лондода чутга-зынга ол демделгез.

Араб чурттарга улаа тер-гилдеди чедип алыр дээр Тель-Авивтиң элгизелгени бол-ган дайлырлык политиканы Иорданияны удуруткучу бу-руу шыккан.

(СЭТА).

болуп турар деп, солунуң мурунчу чүдүлде бижээн.

